

"Dat hij sigh in alles sal gedraegen als een fideel jaeger..."

De aanstelling van Jan Bruggen tot *veltbode* in Kesselt en *jaeger* in Veldwezelt en Kesselt (1736)

-----Rombout Nijssen-----

Naar de taken en de bevoegdheden van veldbodes en jachtwachters in het Loonse werd tot op heden weinig systematisch onderzoek verricht. Daarom is het van belang de gegevens die beschikbaar zijn alvast te publiceren, ook al lijken het op het eerste gezicht details.

In de studie die J. Behets in 1969 over de plattelandsgemeenten in het graafschap Loon publiceerde, kan men lezen dat veldwachters optraden als medewerkers van de burgemeesters en vooral het veld bewaakten¹. Op gezette tijden moest de veldwachter een controleronde doen door de weiden, velden en bossen in de gemeente en overtredingen of misbruiken aan de schepensbank of aan de schout melden, zodat die konden optreden om paal en perk te stellen aan de mistoestanden die hij had vastgesteld.

Wat de aanstelling van de veldbode betreft, schrijft Behets - en dit laten wij geheel voor zijn rekening - dat *veldboden en schutvorsters [...] naar gelang de gemeente ontwikkeld was, door de gemeente of door de heer benoemd* werden. Of deze appreciatie van Behets al dan niet juist is, laten wij in het midden. Feit is dat Jan Bruggen in oktober 1736 door Nicolaas de Stockhem, pandheer van Veldwezelt en Kesselt, tot veldbode van Kesselt en tot jachtwachter in Veldwezelt en Kesselt werd aangesteld². Jan Bruggen kon op dat ogenblik al enige ervaring in *overheidsdienst* voorleggen. Sinds 28 november 1726 was hij immers als gerechtsbode actief bij de schepensbank van Veldwezelt en Kesselt³. Zijn aanstelling illustreert hoe de functies van gerechtsbode, veldbode en jachtwachter in het Ancien Régime vlot gecombineerd konden worden. Voor Rosmeer stelden wij eerder al vast dat de functies van gerechtsbode en veldbode er gecombineerd werden⁴.

Als gerechtsbode moest Bruggen aanwezig zijn op de veertiendaagse gewone zittingen van de schepensbank en op alle tussentijdse zittingen die gehouden werden wanneer er dringende zaken aan de schepensbank werden voorgelegd. Voorts moest hij de dagvaardingen aan de procespartijen bezorgen en in opdracht van de schepenen openbare aankondigingen doen.

De registratie van zijn aanstelling en van zijn eedaflegging, die in bijlage bij deze bijdrage worden afgedrukt, leert ons een en ander over de bij zijn aanstelling gevolgde procedure. Blijkbaar had de pandheer van Veldwezelt en Kesselt omstreeks 8 oktober aan de schepenen Roijen, Nijsten en Geurts te kennen gegeven dat hij hun gerechtsbode Jan Bruggen tot veldbode van Kesselt had aangesteld. Of hij hen dat persoonlijk of schriftelijk had meegedeeld, wordt niet vermeld. Acht dagen later, op 16 oktober, bood Bruggen zich bij de schepensbank aan, om er de eed af te leggen, om zo zijn ambt te kunnen uitoefenen.

¹ J. Behets, *De plattelandsgemeente in het graafschap Loon en het omliggende van de vroege middeleeuwen tot aan de Franse Revolutie*, (*Bokrijke Berichten*, 10), Bokrijk, 1969, p. 39-40.

² Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepensbank van Veldwezelt en Kesselt*, nr. 44, f° 45 r°-v°.

³ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepensbank van Veldwezelt en Kesselt*, nr. 43, f° 15r°.

⁴ R. Nijssen, *Een goet ende deuchtsaem man, die den tijt wel heeft om op het veldt te passen: de aanstelling van Reijner Arden tot veldbode van Rosmeer, 9 juni 1707*, in: *Limburg - Het Oude Land van Loon*, 2003, 82, p. 93-96.

Over de inhoud van zijn eed als veldbode leren wij hier niets. Vervolgens gaf Bruggen te kennen dat de plaatselijke heer hem ook tot zijn jachtwachter in Veldwezelt en Kesselt had aangesteld, waarop de schepenen hem ook in die functie een eed afnamen. De inhoud van zijn jachtwachterseed werd woordelijk geregistreerd en leert ons hoe Bruggen zijn taak als jachtwachter moest uitoefenen.

In de eerste plaats zwoer hij zich *fideel* of trouw te zullen gedragen (artikel 1). Voorts maakt zijn eed duidelijk dat hij zelf niet mocht jagen zonder expliciete toelating van zijn heer of van diens plaatsvervanger, de *praeceptor* of schoolmeester⁵ van het Sint-Antoniusgasthuis in Maastricht (artikel 2). Zonder toelating van één van beide voornoemde heren mocht hij ook niemand uitnodigen om samen met hem te jagen (artikel 3). Om te vermijden dat hij op zijn controlerondes door het veld in de verleiding zou komen een schot te lossen wanneer hij een aantrekkelijk stuk wild zou zien, was het hem verboden zijn snaphaan met hagel te laden. Met kogels mocht hij zijn snaphaan wel laden (artikel 4). In geen geval mocht hij wild voor zichzelf houden of het voor eigen rekening verkopen. Tot slot verklaarde hij in zijn eed zich ervan bewust te zijn dat enige overtreding van zijn kant hem niet alleen blootstelde aan bestraffing in de zin van de bisschoppelijke mandementen op de bestraffing van jachtdelicten, maar dat hij in dat geval ook als meenedige bestraft zou kunnen worden (artikel 5).

Bijlage: Registratie van de eedaflegging door Jan Bruggen voor de schepenbank van Veldwezelt en Kesselt, 16 oktober 1736

[*Archief van de schepenbank van Veldwezelt en Kesselt, nr. 44, f° 45 r° - v°*]

Is gecompareert Jan Bruggen den welcken aegestelt sijnde tot veltbode tot Kesselt door den wel ed. gebiedenden heer alhier, soo als zijn eed. heren over acht daegen aen de schepenen Roijen, Nijsten en Geurts heeft verclaert, heeft den gewoonelijcken daertoe staenden eedt in judicio gepresteert, en verders oock aengesteld sijnde tot jaeger en opsighter van de jacht binnen Veltwesent ende Kesselt, heeft mede daertoe den eedt gepresteert ende dat hem dijen aegaende sal gedraegen in maniere naervolgende:

- 1° *Dat hij sigh in alles sal gedraegen als een fideel jaeger;*
- 2° *Dat hij niet alleen en sal mogen jaegen als door speciaal ordre van den wel eed. gebiedenden hees deser heerlijkheit off des selffs substituyt, den seer eerw. heer praeceptor van St. Anthonis Godtshuijs van Maestricht;*
- 3° *Dat hij niemand en sal meugen laeten met hem jaegen, ten sij met permissie en consent van de wel gemelden heeren;*
- 4° *Dat hij buijttent functie van jaeger sijnde alleenelijck door het velt gaende om op het velt offt jacht te passen, sijnen snaphaen niet anders sal moogen gelaeden hebben als met koogels en geensints met haegel;*
- 5to *Finalijck dat hij geen wilt sal meugen voor sijn eijgen behouden, vereeren off vercoopen, nogte sijne heeren principaelen in eenigerleij maniere bedriegen, prejudicieren ofte verongelijcken, alles op pene dat in cas van onverhoopde contraventie als violateur van de jagt, ingevolghe mandementen van sijn hoogheijt den heere Bisschop en Prince van Luijck, en verders als meenediger in rigeur van rechten sal kunnen worden gestrafft.*

⁵ P.J.W. van den Berk, M. van der Beek, *Latijn bij genealogisch onderzoek*, Den Haag, 1997.